

INTERVJU: GORAN SVILANOVIĆ, GENERALNI SEKRETAR VIJEĆA ZA REGIONALNU SARADNJU

Generalni sekretar Vijeća za regionalnu saradnju (RCC) Goran Svilanović u intervjuu za Agenciju ONASA govori o Strategiji SEE 2020, regionalnim odnosima, planovima i aktivnostima RCC-a...

Razgovarao: Rasim BELKO

10 jul 2014.

Na ministarskoj konferenciji Investicione komisije za jugoistocnu Evropu, krajem prošle godine, usvojena je Strategija SEE 2020. U kojoj fazi je realizacija ovog dokumenta?

Strategija SEE 2020 napravljena je po ugledu na Strategiju Evropske unije (EU) "Evropa 2020", a između ove dvije strategije postoje četiri jednaka i jedan stub koji ih razlikuje, a on se odnosi na ekonomsko upravljanje. To je ono što čini razliku između zemalja u procesu pristupanja i zemalja EU, a to je potreba da se unaprijedi ekonomsko upravljanje, odnosno efikasnost vlada. Ostali elementi su slični, a fokus ove strategije je ekonomski rast i zapošljavanje, zbog toga što smo to prepoznali kao problem svih zemalja regiona.

Političke elite u svakoj od zemalja regiona nedovoljno razumiju koliko je dramatično veliki problem nezaposlenosti.

Proces izrade SEE 2020 počeo je u 2011. godini, na sastanku ministara ekonomije u zemljama regije, koji su definisali nekoliko ideja o tome kako bi region trebalo da izgleda. U novembru 2012. godine ministri su precizno definisali regionalne ciljeve, koji bi trebali biti ostvareni do 2020. godine. U RCC-u smo napravili Strategiju, da odgovorimo na pitanja kako dostići ciljeve koje su ministri definisali. Rješavanje nezaposlenosti je najveći i najkonkretniji cilj ove strategije.

Nivo zaposlenosti 2010. godine, a i sada, veoma je nizak. Društveni bruto proizvod po stanovniku, 2010. godine u regionalnom prosjeku, u poređenju s tadašnjih 27 članica EU, bio je na blizu 35 posto. I taj prosjek nije realan, jer je Hrvatska imala prosjek više od 60, a BiH blizu 28 posto. Cilj onog što su se regionalni ministri ekonomije dogovorili jeste da 2020. godine društveni bruto proizvod bude blizu 50 posto u poređenju s članicama EU. Ovo je jedan od siromašnijih prostora šire posmatrane Evrope i mi nismo dovoljno iskreni prema sebi da vidimo gdje smo.

SEE 2020. je pokušaj da se podrži ono što svaka vlada u regionu načelno želi da uradi. Nadam se da će Strategija ohrabriti političare u regionu da se usmjere na stvarne probleme, a to su veliki nivo nezaposlenosti i loše brojke kada je u pitanju makroekonomska situacija. Recimo, kada je u pitanju BiH, blizu 12 posto bruto društvenog proizvoda ide na finansiranje države, odnosno javnog sektora. Tu se nešto mora mijenjati, a pri tome ne mislim na otpuštanje ljudi iz javnog sektora. Jedan od recepata izlaska iz krize je da se štedi, ali ne može štednja biti jedini recept izlaska iz krize. Suština Strategije je da se zemlje regiona ohrabre da ulažu u ono što donosi rast, ali i tu postoji problem prezaduženosti, zbog čega vlade ne mogu da povuku nove kredite.

RCC je 19. juna u Bukureštu predstavio izvještaj u kojoj je fazi realizacija ciljeva Strategije. U realizaciji nekih ciljeva Strategije postoji određeni napredak, ali kada su u pitanju ključni ciljevi,

rast zapošljavanja i društveni bruto proizvod, napretka još nema. RCC će svakog juna u godini iznositi godišnji izvještaj, to će biti naš doprinos onome što javnost u zemljama regiona očekuje, a to je progres i pozitivni izvještaju o napretku.

S ovom strategijom, koja će biti fokus djelovanja RCC-a, mi ćemo davati konkretan doprinos.

Iza Strategije stoji malo veća politička ideja u procesu pristupa u EU. Ulaskom Hrvatske u EU jedan dio procesa je završen. Svi mi u ovom regionu smo u jednoj novoj fazi procesa priključivanja EU, a mislim da će biti potrebno da prođu barem dva izborna procesa u svakoj od zemalja pojedinačno, do priključenja EU. Trenutno smo u fazi da pažljivo čitamo rezultate izbora za evropski Parlament, a ti rezultati šalju poruku da onaj ko hoće da se bavi politikom u EU, moraće da traži podršku građana.

Da bi dobio podršku građana EU za politiku pridruživanja, građani EU moraju nas vidjeti kao nekog ko je, prije svega ekonomski, ali i u drugim segmentima sličan njima. Najbogatija zemlja u procesu pridruživanja je siromašnija od najsiromašnije članice EU, tako da će proces pridruživanja biti jako težak. To znači da u atmosferi uzdržanosti građana EU, koji istinski odlučuju o našem članstvu, postoji izvjesna zebnja. U ovom trenutku veliki broj glasova dobili su oni koji su skeptični u vezi sa proširenjem EU i mi u regiji moramo biti svjesni te činjenice.

Zbog toga iza Strategije SEE 2020. postoji veća politička ideja. Politički problemi će biti rješavani, ali ukoliko ne porastemo ekonomski, teško ćemo ubijediti građane EU da nas prihvate. Ja vjerujem da će svaka od zemalja regiona biti u EU, ali moram reći da je za to neophodan veliki korak naprijed u ekonomiji. Jedan korak naprijed podrazumijeva ulaganje vlada u ekonomski rast zemalja, a drugi da postoji svijest da ništa neće biti od toga ukoliko se ne smanji korupcija i ne uspostavi pravna država.

Jedan od značajnijih segmenata Strategije je i reforma obrazovanja, jer naš obrazovni sistem školuje ljude različitih profila, koji po završetku školovanja ili ne mogu raditi ništa ili ne mogu raditi ono za što su se školovali. To je veliki problem u cijelom regionu, jer region godišnje 'proizvede' milion mladih visokoobrazovanih ljudi, a jedan od ciljeva Strategije je da se to poveća na 1.300.000, ali ukoliko to za šta su obrazovani ne bude usklađeno sa potrebama tržišta radne snage, taj broj neće znaciti ništa. Procenat nezaposlenosti mladih je duplo veći u odnosu na prosječan nivo nezaposlenosti, odnosno, od pet mladih osoba četiri su NEzaposlene, što znači da ako ste mladi i zaposleni vi ste manjina. Nivo nezaposlenosti prije finansijske krize bio je 18 posto, a sada je negdje blizu 30 posto. Na Ekonomskom samitu u Beogradu kazao sam da vlade u regionu imaju dvije dileme pred sobom. Prva je da li će držati trenutni nivo zarada, odnosno, da onaj ko se zaposli, ilustracije radi, računa na platu 450 eura ili da otvori dva radna mjesta, gdje će oba supružnika raditi za plate od 350 eura. To je težak izbor. U Srbiji se veoma ozbiljno razgovara o nivou plata i penzija, u smislu da država to ne može da isplaćuje, jer je to posljedica političkih odluka od 2008. godina, a na sličan način će početi da se razmišlja u svakoj državi regiona.

To je ustvari suština novog političkog pristupa, odnosno, kako zaposliti ljude da bi se sačuvalo ono što cini svako društvo, a to je porodica.

Kada je usvojena Strategija kazali ste da će akcenat biti na jednom od 11 ciljeva, odnosno na otvaranju radnih mjesta u regiji, da li ste zadovoljni dosadašnjom realizacijom ovog cilja?

Obično novinske stupce puni moje pominjanje da je jedan od ciljeva SEE 2020. milion radnih mjesta. Od 2008. godine, od početka finansijske krize, 800 hiljada ljudi ostalo je bez posla, što znači da 800 hiljada osoba treba samo da se vrati na posao. One koji su sumnjičavi prema cilju od milion radnih mjesta, da podsjetim na ovih 800 hiljada, a ako se ne uradi ništa, ustvari se šalje poruka tim ljudima da nikada neće raditi. To hitno moramo da promijenimo i apsolutni prioritet svake vlade u regionu, svih nas zajedno, mora biti zapošljavanje ljudi!

Da li su vlade zemalja potpisnica Strategije uradile akcione planove za koje su zadužene?

RCC se usmjerio na tri stvari, prva je saradnja sa regionalnim organizacijama koje imaju određena specifična znanja u pojedinim oblastima; drugo je da u saradnji s vladama pravimo nacionalne akcione planove o tome šta će konkretno biti učinjeno na pomaku naprijed, a treći element, što je posao RCC-a, je koordinacija i monitoring rada u pojedinim zemljama.

Na našem sajtu možete već sada vidjeti pokazatelje šta je koja država učinila na realizaciji ciljeva Strategije. Na taj način pokušaćemo da razvijemo neku vrstu utakmice između država. Također, pokušaćemo uspostaviti javnu kontrolu, da se može pratiti dokle se stiglo u realizaciji ciljeva. Svjesni smo da u kratkom vremenu ti ciljevi ne mogu biti postignuti, oni služe tome da ohrabre vlasti da se kreću u određenom pravcu i da znaju šta je taj pravac i šta trebaju činiti. Tome služi Strategija. Jedan od elemenata Strategije je da se postigne dogovor da kamion koji prevozi robu od Hrvatske do Albanije ne mora da stane na svakom graničnom prelazu. Taj dogovor nije velika mudrost, potrebno je da uz podršku EU napravimo sporazum zemalja koje žele pristup EU, da se transport roba skрати, a samim tim ubrzaćemo proces trgovine. Jedan od ciljeva koje su ministri dogovorili je da se poveća međusobna trgovina. Trenutno, samo 15 posto ukupnog izvoza zemalja regiona je izvoz u okolne zemlje. Vjerujemo da se taj postotak može uvećati u regionu, ali i izvan njega.

Samo pet posto onoga što izvoze zemlje regiona ima neku dodatnu vrijednost, sve ostalo je čista sirovina ili minimalno prerađene sirovine. To znači da je potrebno značajno ulaganje u nauku, da bi to što izvozimo imalo dodatnu, tehnološku vrijednost. Zbog toga je u Zagrebu ove godine usvojena Strategija regionalne saradnje u oblasti istraživanja i inovacija, gdje je dogovoreno da se u Hrvatskoj napravi regionalni centar za istraživanje i inovacije i taj centar bi trebao postati operativan naredne godine.

Posjeta premijera Srbije Aleksandra Vucica izazvala je reakciju u Evropi i regionu. Smatrate li da bi takve posjete mogle pojačati regionalnu saradnju na putu ka EU?

Prilikom posjete Sarajevu premijer Vučić posjetio je i RCC, čime je jasno pokazao do koje mjere je Vlada Srbije usmjerena na teme djelovanja RCC-a. U razgovorima koje je Vučić imao sa zvaničnicima BiH, također, velika pažnja bila je posvećena ekonomiji. Srbija je veoma zainteresovana za unapređenje ekonomske saradnje s BiH i poruka Vučića bila je veoma jasna. Ta posjeta, ipak, ima i političku težinu, jer je bila prva nakon njegovog imenovanja za predsjednika Vlade Srbije. Treba je shvatiti kao snažnu podršku BiH. Vučić je na isti način, kao i u Sarajevu, govorio i u Evropi. Njegovi posjetu treba shvatiti kao snažnu podršku i unapređenje odnosa, ali s druge strane i kao veliku zainteresovanost za unapređenje ekonomske saradnje. Političke teme nisu nestale sa stola, ali sam ohrabren da je magnet pridruživanja EU veoma jak, što se pokazalo

prilikom rješavanja otvorenih pitanja na relacijama Ljubljana - Zagreb i Beograd - Priština. To se, nažalost, nije pokazalo na primjeru BiH, ali ne znači da se u skorije vrijeme neće pokazati i niko ne treba odustati od toga.

Da li će napredak u bilateralnim odnosima usporiti činjenice da se rukovodstvo Srbije nije odazvalo pozivu da prisustvuje obilježavanju stogodišnjice od početka Prvog svjetskog rata, zbog određenih historijskih događaja i poruka ispisanih na pojedinim spomenicima u Sarajevu?

Neki kažu da imamo previše historije s kojom ne možemo da se izborimo. Ta historija je naša i ne možemo pobjeći od nje ni u dobru ni u zlu. Mislim da je važan gest bio da prva zvanična posjeta premijera Srbije bude Sarajevu i da to treba prihvatiti kao veliki znak ohrabrenja. Bilo je dosta buke oko stogodišnjice "Sarajevskog atentata", koji na neki način jeste uticao na čitav niz historijskih promjena, ali je podložan različitim tumačenjima. Vjerovatno nam je potrebno malo više hrabrosti da bismo se dogovorili oko toga kako razumjeti pojedine procese. U ovom trenutku postoji nekoliko datuma oko kojih postoji nesaglasnost kako ih čitati. Recimo u slučaju obilježavanja godišnjice "Oluje" i "Bljeska", koje Hrvatska slavi kao proces nacionalne emancipacije, a Srbija tuguje, jer to doživljava kao dan kada je stotine hiljada Srba moralo da napuste svoje domove. Takvih, različitih čitanja datuma, imaćemo još, ali ne bi trebalo da nas oni spriječe i da potonemo u to, odnosno, da opet počnemo kopati neke nove rovove.

Posao političara je da se obraćaju sopstvenom biračkom tijelu, ali i da istovremeno šalju poruke okruženju o tome šta žele da postignu. Pažljivo sam slušao šta je Vučić govorio u Višegradu i doživio sam to kao jedan razuman i uzdržan govor, koji nije drugačiji od onoga što je rekao u Sarajevu. To je veoma važno zbog iskrenosti u komunikaciji, da ne bi bilo jedno izgovoreno u Sarajevu, a drugo u Beču.

Da li socijalni protesti u regionu mogu 'osvijestiti' političare da krenu naprijed u procesu ka EU?

Nadam se da mogu, jer se nadam da će političari i intelektualci razmisliti o tome šta se događa. To nije samo slučaj u ovom regionu, jer izborni rezultat u Italiji pokazuje da je 24 posto birača glasalo za nekoga ko nije političar niti je politička stranka, a ne može se sa sigurnošću reći šta želi osim da prezire sve što je vlast. Slični rezultati bili su i u Grčkoj. To je šira pojava, koja nije samo karakteristična za ovaj region. Ljudi traže novi društveni ugovor, novi dogovor o tome u kakvom okruženju će da žive i rade, a otuda i njihov protest upućen svakome ko odlučuje. S pažnjom očekujem da vidim da li će i kako to uticati na političku utakmicu uoči izbora, kakva će biti retorika i kakav će to dati rezultat nakon izbora.

Kako ste zadovoljni radom RCC-a i koje aktivnosti planirate u budućnosti?

RCC je jedna od dvije međunarodne organizacije koje imaju sjedište u Sarajevu, a misija RCC je da pomogne državama u ispunjavanju njihovih ciljeva, odnosno, u procesima pridruživanja EU i NATO-u. Veoma smo bili radosni nakon ulaska Hrvatske u EU, a to je ohrabrenje za sve zemlje koje teže. Naša misija biće ispunjena kada sve zemlje regiona budu članice EU. S pažnjom iščekujemo da vidimo šta će biti i sa nastojanjima Crne Gore da dobije poziv za članstvo u NATO-u, što bi bilo ohrabrenje.

Koliko profesionalni i nezavisni mediji mogu doprinijeti regionalnoj saradnji?

Situacija u medijima u cijelom regionu veoma je teška, vlasništvo nad medijima najčešće je zamagljeno i nejasno, što stvara i veliki prostor za politički uticaj vlasnika i “kvazivlasnika”. Realno, ako novinara svedete na jako niske plate, on sam je podložan različitoj vrsti uticaja i mogućnosti da bude korumpiran, a mislim da bi se morao precizno urediti sistem, da se zna struktura vlasništva medija i da postoje precizni i pravni mehanizmi koji će garantovati slobodu informisanja. Trenutna situacija je između čekića i nakovnja, jer s jedne strane je sloboda medija, a s druge privatno vlasništvo nad medijima. To u glavama mnogih vlasnika medija podrazumijeva da mogu da rade i pišu šta hoće i tu treba naći mjeru.

Jedan od problema je i prilagodba medija na nove tehnologije, jer primjera radi, printani mediji teško se prilagođavaju novom načinu komunikacije.

RCC je uložio dosta napora u stvaranje i razvoj Akademije za medijsko pravo. U protekle dvije godine održana su dva sastanka, u Zagrebu i Sarajevu, a RCC okuplja mlade novinare s ovih prostora i pruža im mogućnost da porazgovaraju s ljudima koji poznaju medijsko pravo. Taj posao radili smo s predstavnicom OSCE-a za slobodu medija Dunjom Mijatovic, a nadam se da ćemo ga nastaviti i u budućnosti, jer smatram da za tim ima potrebe.

Naše usmjerenje je, prije svega, da Akademija za medijsko pravo okupi što širi krug ljudi, koji će kao novinari obilježiti kulturni, duhovni, politički i društveni život na ovim prostorima, da što više saznaju i nauče. RCC je posebno pokušao da pomogne javnim servisima zemalja u regionu, jer oni imaju velike probleme, a jedan od većih je finansiranje.

Ako su finansirani od vlade ili skupštine, onda su podložni njihovom uticaju, a ako njihovo finansiranje nije dobro uređeno, podložni su svačijem uticaju, jer nemaju dovoljno novca. Unutar Evropske asocijacije javnih servisa, RCC je probao okupiti regionalne javne servise i napraviti jednu grupaciju koja će redovno razgovarati, s ciljem da im pomognemo da dogovorom dođu do najboljih i najfunkcionalnijih modela djelovanja ili da zajednički djeluju u okviru Evropske asocijacije javnih servisa. (kraj)